

Drawing Secrets

***Esoteric Texts and Images
in Hebrew Illuminated
Manuscripts***

Prof. Sara Offenberg
Ben-Gurion University of the Negev

This paper will examine the reflection of esoteric ideas in Hebrew illuminated manuscripts from thirteenth century Ashkenaz (German lands), with a focus on images of knights and Ezekiel's vision of the divine Chariot.

It examines the texts and the images in conjunction with military history, in order to provide a comprehensive description concerned with the ideas of the two principal esoteric traditions in Ashkenaz: *Hasidei Ashkenaz* (German Pietists) and Rabbi Nehemiah, the Prophet from Erfurt.

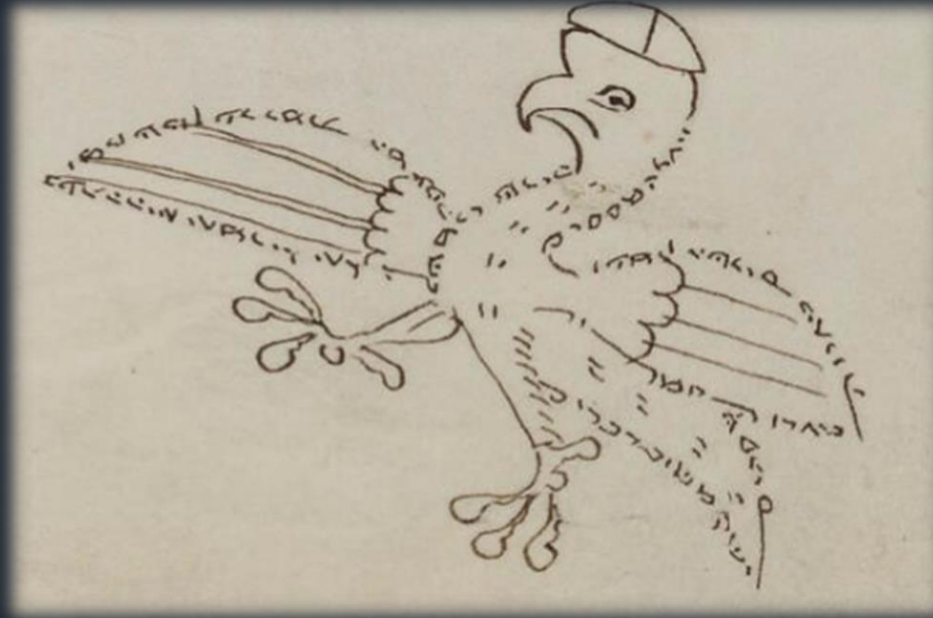
Up in Arms
Images of Knights and the Divine Chariot
in Esoteric Ashkenazi Manuscripts of the Middle Ages

by
Sara Offenberg

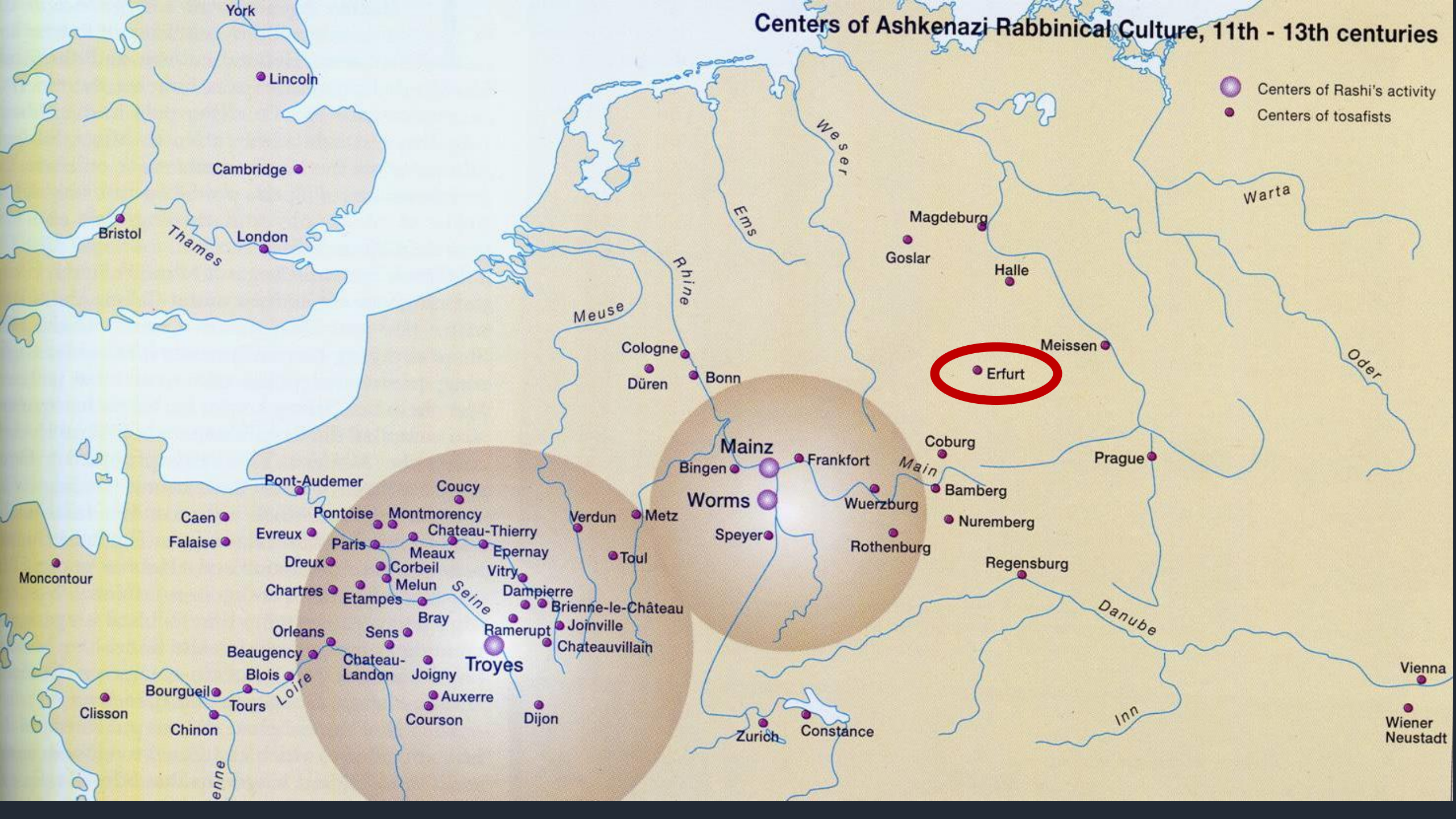
Three main esoteric tradition in Ashkenz:

1. “Special Cherub”. Active in northern France, end of 12th century- beginning of 13th century
2. R. Nehemiah ben Shlomo Troestlin the Prophet from Erfurt, active in the first third of the 13th century (studied primarily by Moshe Idel and now by Na’ama Ben-Shahar)
3. Qalonymus family: R. Judah the Pious (d. 1217), R. Elazar of Worms (d. ca. 1230)

Centers of Ashkenazi Rabbinical Culture, 11th - 13th centuries

- Centers of Rashi's activity
- Centers of tosafists

Erfurt Synagogue, ca. 1270

Erfurt Bible 1, 1343. Berlin, Staatsbibliothek (Preussischer Kulturbesitz) Or. fol. 1210, 629 × 470 mm

Fronda, Rahel, "Micrographic illustrations in a group of thirteenth century Hebrew Bibles from Germany," in: *Hebräische Schrift zwischen Juden-und Christentum in Mittelalter und früher Neuzeit: Beiträge zur 45*, ed. Peter Stein, Kamen 2016, pp. 37-73

Erfurt Bible 2, 13th century

Annette Weber, "The Masoret Is a Fence to the Torah: Monumental Letters and Micrography in Medieval Ashkenazi Bibles," *Ars Judaica* 11 (2015), pp. 7-30.

Erfurt Bible 1, 1343

Rachel Fronda discusses the decorative program of Erfurt 2. Describing Ezekiel's opening page in a footnote, she suggests that perhaps it carries mystical connections, but without further elaboration. Annette Weber discusses the meaning of initial word decorations in Ashkenazi Bibles, including Erfurt 1 and Erfurt 2, in relation to concepts found in the writings of R. Judah the Pious and R. Eleazar of Worms. **I suggest that in Erfurt 2 there is also a connection to the esoteric ideas of Rabbi Nehemiah ben Shlomo Troestlin, the Prophet from Erfurt.**

Small marginal text at the top of the left page, likely a reference or commentary.

Three columns of text in Hebrew script, corresponding to the initial 'א' and the text on the right page.

Small marginal text at the bottom of the left page.

Three columns of text in Hebrew script, corresponding to the initial 'א' and the text on the left page.

הזוהר בטרחה לבס
 לויות במרוב
 בעל חסד לטיות טפלה
 הסדן כבדק רמיות טחמ
 בטרין טוב יוצעים נטויות
 חר ונתק הכסף לדפן חמוי
 זכרם לקרט כטרין רטויות
 מדלחה טיריס קלי קילורדי
 מערי טות לקרט והויות חמוי
 טחמות קקול מים רבים בטויות
 והמיות מריות כטויות
 והם טעויות והליות!

ביאת הנטחה ביטי
 לקיחי עיות
 כטויה לקחון יטח כדויות
 רמכה ככלחחלה במרם ר
 וזיות רחטה יסכות דלקה
 לטויות יטביתה יטיב רר
 לזכרים בעות טחורוסד
 טי לחוק בקבן גיות
ככש ונטלות יטח
 יטכנה רתסיות
 תטססת כטי דים בזרמה
 לחיה ויכייח כלתה ככת חרת
 ככיות ויטג טוסיה כנסת
 טריות יוך כטי חותם נזכט
 דיות חיים להעט כמחוי ומיות
הזכר להדר טלן כח
 כהטיות להערי
 להדריטו ישכס חחר כזרבל

הזוהר
 בעל
 כדויות

כדטו כט
 טו טטו יר
 וליח טחטו
 נטן בעת רר
 יטמ יר
 ת לך נטמ
 יטתס יטטר
 מר וסתר ר
 כרטו כר
 יכחטו
 טי לבור ר
 כדוני חכני
 ח טה כחור
 י אחריטו
 כככטו יר
 יטח חופטו
 ויעקר ויח
 יטו
 קטת עבי ר
 ל ימי דים
 ון כד ליעני
 רטו דעת
 חטלו חנה
 יטו
 ד יח כעלם
 ערך כחור
 ד ערך על
 סוהך חרטו
 והתזו טטו
 והחיות

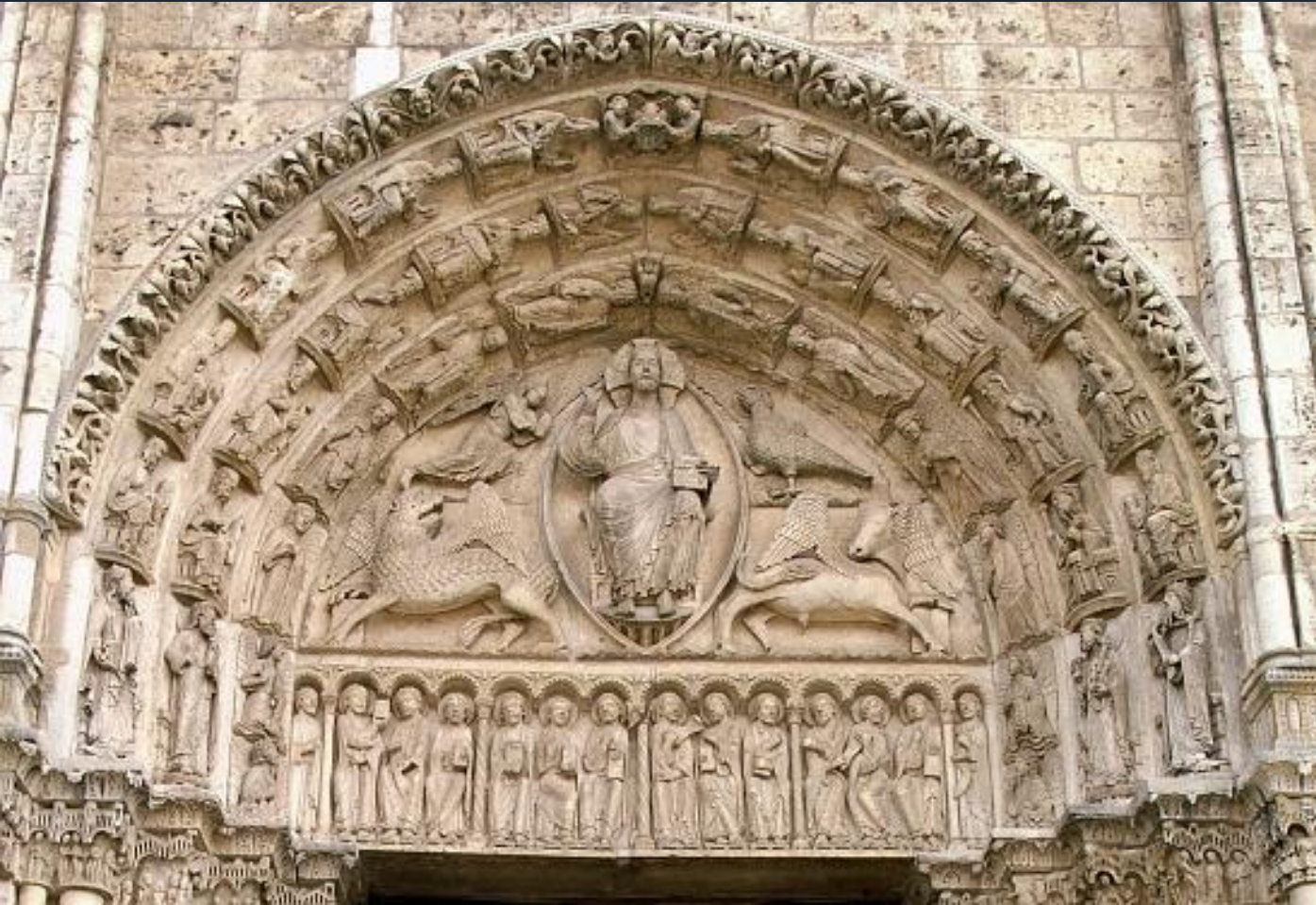

מרהשת

סביבותיך ויחל אפיך
 על כו ככ

ובשנה החמישית ונאמלו גזת סחיו עלה שישק טלך טיריס וחמו דרבי הימים ילחור
 חכושית י ושטן כמחוכסרון
 חכול יוכין ויהי בשנה החמישית וירם יר
 חצירית החמישית כתי ויט טחור החמישית כתי טל רט

Second Coming of Christ, Chartres,
Western façade, c. 1150

Christ in Majesty, 13th century

במקום הזה ירשעו ויהיו נחשבים ויבטחו באלהיהם ויאמרו לא נחשבים כלום לפני עיניו ויאמרו לא נחשבים כלום לפני עיניו ויאמרו לא נחשבים כלום לפני עיניו

בשלשים שנה ברביעי:
 בחמישה לחדש ואני ב
 מדי העלה על ער ב
 מדי נפתחו השמים וה
 ואני מראה אלהים
 בחמישה לחדש הוא ה
 הענה הימישית והלילה
 המדוי והבין וחתרה
 רבי יצחק אל תשאל
 בן סוסי הסוף בארבע
 משרים על ער בני ר
 וחקי עליו שב ד יהיה
 וזאת היה להכרה
 סתם בני העפו ופעולה
 חסות בלילה ופעול
 בעוב ולחוסה בעין ה
 החשבן למקור האש:
 והחיות הקודם ארבע:

חיות חזק מראיתו הקודם:
 ארבע להנה וארבע
 בענפים לאת פיהם ור
 והלילה רחל ישירה וכה
 הלילה ככל הלילה ענה:
 רביע בעין נחשת ה
 הלילה ירד אדם מלכות
 בעפרים על ארבעת ה
 רביע בעין ופעולה ופעולה
 לארבעת הקודם ארבע
 אל ארבעת בענפים לא
 קצו בלטה אש אר
 עשר פעין ירבו ורביע
 פניו פני ארבעת פני ז
 ארבע אל ריבון לארבע
 לארבעת פעין שורם:
 מרשאל לארבעתו:

בפני נשר לארבעתו:
 בפניהם ובענפי הספרות

במקום הזה ירשעו ויהיו נחשבים ויבטחו באלהיהם ויאמרו לא נחשבים כלום לפני עיניו ויאמרו לא נחשבים כלום לפני עיניו

The circle in the center may represent the divine Throne, as, according to Rabbi Shlomo bar Shimshon's Garmiza's Siddur, the Throne is round:

**And the Throne of Glory is round ...
Twice the [letter] Kaf appears there
so that when we place them opposite
each other they form a complete
circle like so ().**

Ms. Vatican, Biblioteca Apostolica ebr. 274, fol. 191a

הו' יתוודע לעולם ועד חסד ודדשוהו כסא ולכותה ותבעתו עליונותו וזכרון חסדו וזכרון חסדו
וכסא הכבוד עגול הוא כדפירשו בהמה והביא דמיה הפסוק כבוד מרומם מראשון כ כפון שתיים זה
שניסד וחיות אשר הנה מרובעת וכסא זין הרבר כן לא כך נמצא בכתיבתו של שמואל מרובע הוא כעין
הנראות כנושאות וכסא הכבוד עגול הם כלות עושין עגול שוחכרין זה לזה בנשיקה שהרי
כסא הכבוד עגול ועיכין הם עגול גופם כרי שיהיו שנים וכסא ואת נברך כסא הכבוד
וכי כול הוא אגוד והלך כתיבת השמים ואת כתיבתו

יחזקאל א, ד: **"וְאָרָא וְהִנֵּה** רוּחַ סְעָרָה בָּאָה מִן הַצָּפוֹן עָנָן גָּדוֹל וְאֵשׁ מִתְּלַקַּחַת וְנִגְּהָ לוֹ סָבִיב וּמִתּוֹכָהּ כְּעֵין הַחֲשָׁמַל מִתּוֹךְ הָאֵשׁ".

תהלים לא, ח: **"אֶגִּילָה וְאֶשְׁמְחָה בְּחִסְדְּךָ אֲשֶׁר רָאִיתָ אֶת עֵינַי יְדַעַתְּ בְּצָרוֹת נַפְשִׁי".**

תהלים פח, טז: **"עֵינֵי אֲנִי וְגוֹעַ מִנְעֵר נִשְׁאַתִּי אֶמִיד אֶפּוֹנֶה".**

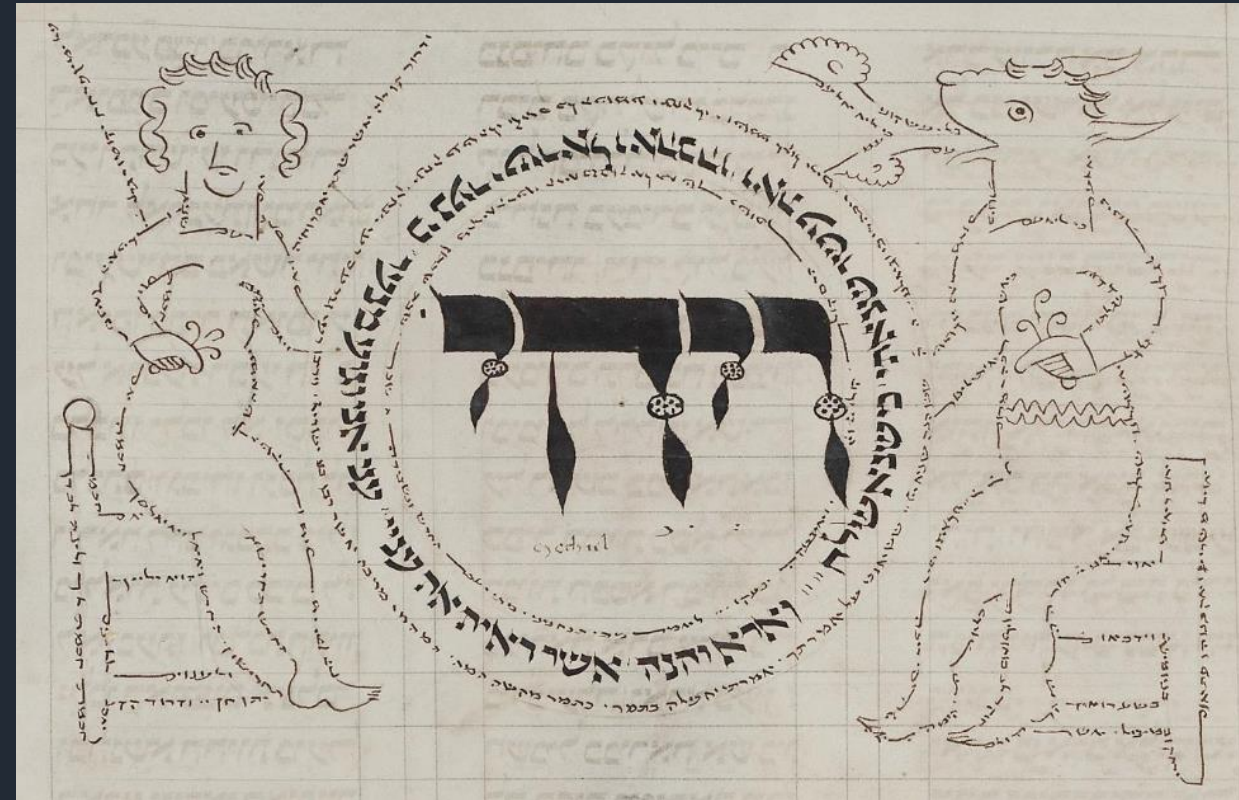
הושע יא, א: **"כִּי נֶעַר יִשְׂרָאֵל וְאֶהְבֶּהוּ וּמִמְצָרִים קָרַאתִי לִבְנִי".**

מלאכי א, ג: **"וְנָתַתְּ עֲשׂוֹ שְׁנֵאתִי וְאָשִׁים אֶת הָרִיו שְׁמָמָה וְנָחַלְתוּ לְתַנּוֹת מִדְּבָר".**

מלאכי ב, טז: **"כִּי שְׁנֵא שְׁלַח אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְכִסָּה חָמָס עַל לְבוּשׁוֹ אָמַר ה' צְבָאוֹת וְנִשְׁמַרְתֶּם בְּרוּיַחְכֶּם וְלֹא תִבְגְּדוּ".**

וארא והנה. אשר ראית את עיני. עני אני וגוע מנער. כי נער ישראל ואהבהו. ואת עשו שנאתי. כי שנא שלח.

The words are connected by one word following another in a chain of similar words (or words written in the same manner, even if their meanings are different); however, the final two seem to be related by the difference between the Lord's love for Israel and the hatred of Esau. The negative verse from Malachi 1:3, 'But Esau I hated', is written next to the character on the right, establishing him as a villain.

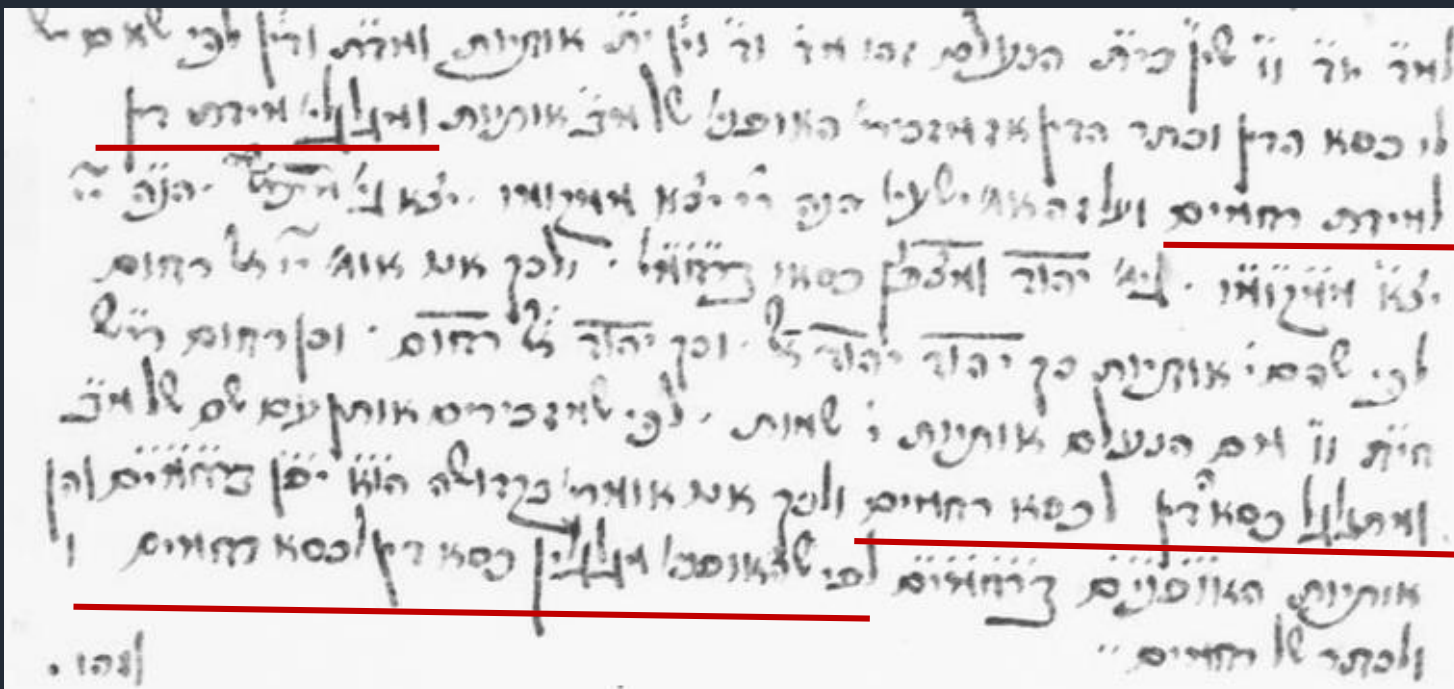

The main text in the circle seems to be evolving from harsh judgement to mercy

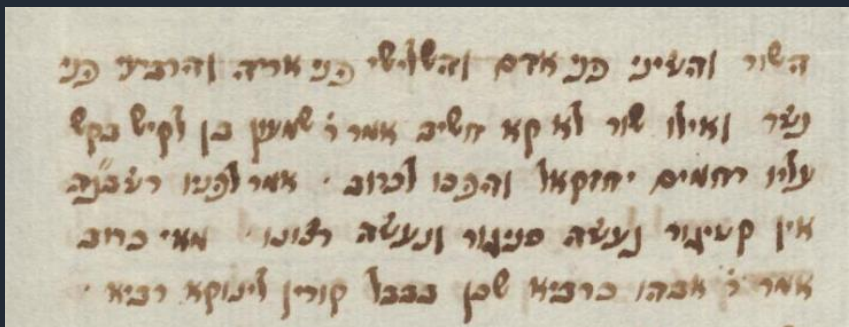
Perceiving the scene from right to left, the image is related to Rabbi Nehemiah's Commentary on the Name of 42 (פירוש מ״ב אותיות) where we find the concept of harsh judgement being converted into mercy, as the Throne of Judgement (Kisse Din כסא דין) rolls on wheels (ofanim אופנים) into the Throne of Mercy (Kisse Rahamin כסא רחמים).

R. Nehemiah, *Commentary on the Name of 42 Letters*. New York, JTS, Ms. 1786, fol. 51b

In R. Eleazar of Worms's Commentary on the Merkavah, the minister of the abyss (Sar ha-Tehom) resembled an ox until Ezekiel asked for mercy and transformed him to a cherub.

עגל לפי ששר הראשון היה של חשך ודומה לשור. ע״כ שר התהום דומה לעגל וגם כדי לפקוד מעשה העגל עד שביקש יחזקאל רחמים והפכו לכרוב

Berlin, Staatsbibliothek Or. Qu. 942Or. Qu. 942, fol. 152b

כל המצוות אשר צוה ה' את ישראל לא ישימום ולא יזנו בהם ולא יעשו כעבודת האלילים אשר עשו ישראל ואלה המצוות אשר צוה ה' את ישראל לא ישימום ולא יזנו בהם ולא יעשו כעבודת האלילים אשר עשו ישראל

<p>בשלושים שנה פרבתי: במשיח לחדש ואני ב מדי העלה על ערבי נ פני נקחלו השני בוא ואני מראה אלהם במשיח לחדש הוא ה השנה השמינית והוא המדי יוכן ולתורה רבי יוכי אל תהיה בו פני הסוף בארבע כשרים על ערבי נר ותקן עליו שם ד יהיה ואני והוא להשקה סוף מן העצו ועניו האם מתלחת וענה לו כעב ולתוכה מעו זה החשב לסקוד האש: ותיבת הקוה אבט:</p>	<p>חיות וזה מראיהו המות ארב להנה וארבעה</p>	<p>בשנים נשד לארבעתו: בפניהם וכנפי'הם פירות</p>
--	---	---

כל המצוות אשר צוה ה' את ישראל לא ישימום ולא יזנו בהם ולא יעשו כעבודת האלילים אשר עשו ישראל

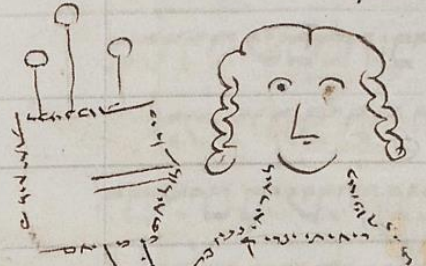
<p>בשלושים שנה פרבתי: במשיח לחדש ואני ב מדי העלה על ערבי נ פני נקחלו השני בוא ואני מראה אלהם במשיח לחדש הוא ה השנה השמינית והוא המדי יוכן ולתורה רבי יוכי אל תהיה בו פני הסוף בארבע כשרים על ערבי נר ותקן עליו שם ד יהיה ואני והוא להשקה סוף מן העצו ועניו האם מתלחת וענה לו כעב ולתוכה מעו זה החשב לסקוד האש: ותיבת הקוה אבט:</p>	<p>חיות וזה מראיהו המות ארב להנה וארבעה</p>	<p>בשנים נשד לארבעתו: בפניהם וכנפי'הם פירות</p>
--	---	---

ולא נמיעה נשים

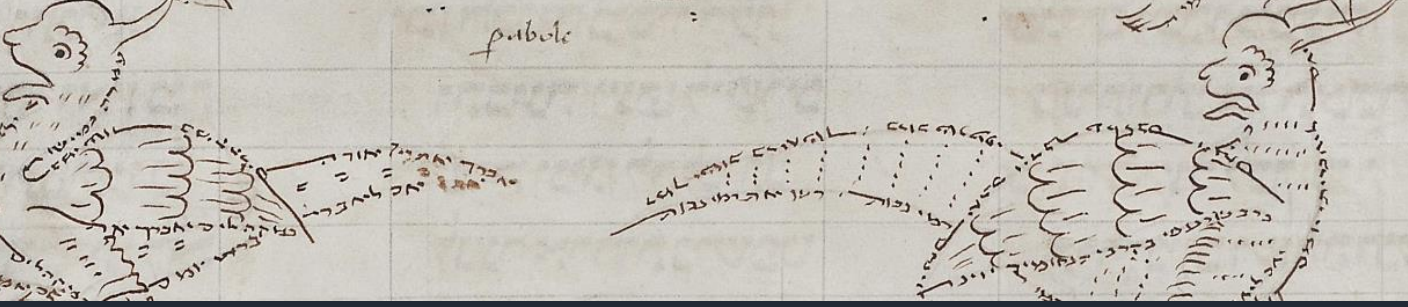
פיות

שנה וירח את פניו

ואת

משה

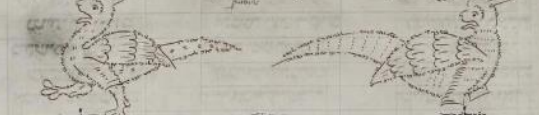
ביום ושלש פנות יקרא
שם הארץ ימימה ושש
השבתה עשה ושם
השלישית קרו הקור
ולא נמיעה נשים

בנות איום מכל הארץ
וילכו לרוב אבות עולה
מגור אחרים ויהי איום
אחר ואתמא אחרים
שנה וירח את פניו

ואת

משל

ביום ושלש פנות יקרא
שם הארץ ימימה ושש
השבתה עשה ושם
השלישית קרו הקור
ולא נמיעה נשים

בנות איום מכל הארץ
וילכו לרוב אבות עולה
מגור אחרים ויהי איום
אחר ואתמא אחרים
שנה וירח את פניו

ואת

ביום ושלש פנות יקרא
שם הארץ ימימה ושש
השבתה עשה ושם
השלישית קרו הקור
ולא נמיעה נשים

בנות איום מכל הארץ
וילכו לרוב אבות עולה
מגור אחרים ויהי איום
אחר ואתמא אחרים
שנה וירח את פניו

ואת

Shield of Conrad of Thuringia 1240

13th century sword

Great helm. 13th century

Erfurt Bible 2, Berlin, MS. Or. fol. 1212, fol. 521a, 13th century

תהלים כו, יב: "רְגְלֵי עֲמֻדָה בְּמִישׁוֹר
בְּמִקְהָלִים אֶבְרָךְ הִי"
ירמיהו לג, כה: "כֹּה אָמַר ה' אִם לֹא
בְּרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה חֲקוֹת שָׁמַיִם
וְאָרֶץ לֹא שָׁמְתִי."

תהלים צד, יט: "בְּרֹב שְׂרָעֵפֵי בְּקִרְבִּי
תִּנְחֹמֵיךָ יִשְׁעֶשְׂעוּ נַפְשִׁי"
מלכים ב ט, כו: "אִם לֹא אֶת דְּמֵי נְבוֹת וְאֶת
דְּמֵי בְנָיו רָאִיתִי אִמֶּשׁ נָאִם ה' וְשַׁלַּמְתִּי לְךָ
בַּחֲלָקָה הַזֹּאת נָאִם ה' וְעַתָּה שָׂא הַשְּׁלֵכְהוּ
בַּחֲלָקָה כְּדָבָר הִי."

The bird on the right is composed of verses referring to דִּין (judgement), and the one on the left from verses referring to נַחֲמָה (consolation), and the chapter from Jeremiah that deals with the rebuilding of the house of David.

The micrography of both figures is based primarily on verses describing David's kingship and others from the Book of Job.

The shield is drawn with verses from Song of Songs 7.9 and Job 19.17

The lion was rendered with words appearing in both figures and in the shield, thus forming associative and visual links among all parts of the scene.

I propose reading this scene in light of the text of the Seventy Names of Metatron, where the militant aspect of the shield with the Lord's name written on is stressed. In Rabbi Nehemiah's commentary on the seventy names we find a gematria: al magen al tzava (ע"ל מג"ן ע"ל צב"א), literally meaning that the shield on the troops/army equals taftafia. Moreover, it notes that King David had a shield of gold with the seventy-two names engraved upon it, and the word taftafia engraved beneath it.

”טפטפיה גיי ע”ל מג”ן, כי כשהאדם הוא במלחמה ואויביו נלחמים עליו יזכיר אותו וינצל. טפטפיה בגיי ע”ל צב”א, כי הוא ממונה להכות את האויבים והוא הכה חייליו של סנחריב בליל ראשון של פסח, גם דוד מלך ישראל היה לו למגן של זהב והיה חקוק עליו שם ע”ב, וטפטפיה היה חקוק תחתיו. ובגיי צו”ה פח”ד, כי כשהאדם הוא במקום סכנה יזכיר שם זה ויצוה לו בשם הבורא וינצל”.

פירוש שבעים שמות של מטטרון, מתוך:

משה אידל, ”רי נחמיה כן שלמה ה נביא על מגן דוד והשם טפטפיה: ממגיה יהודית לקבלה מעשית ולקבלה עיונית”, תא שמע: מחקרים במדעי היהדות לזכרו של ישראל מי תא-שמע, בעריכת אברהם ריינר ואחרים, א, אלון שבות תשע”ב, עמ’ מה-סא.

Erfurt Bible 2, Berlin, Or. fol. 1212, fol. 521a, 13th century

נ עשוי כמגן כי חזל יתהלל הגבור בגבורתו לא
 ישען על יד נורא ואינס דא לכך יש לו שלש קרנים
 ב למעלה וא למטה ועשוי כמגן לפי שמגן אחד היה לו לדוד
 המלך וחקוק עליו שם המפורש שכל תבה שבו משלש א
 חותנות היו ולעולם היה מנצח והיה חקוק עליו מי כמוה
 כצליס יהוה והוריש חותו המגן עד מכבו יהודה דא לכך
 יש לו קרנים ב למעלה וא למטה כי מבינו ב צדיקים
 שהיה הק מגן להם חברה חבינו ודוד המלך חברהם
 דכול חבי מגן לך דוד המלך דכל מגני וקדן ישעו וכשיש
 למטה מתפללים לעזור להם בדכות חותם שט צדיקים
 ברוך חזל הש מגן חברהם בר חזל הש מגן דוד

In Rabbi Nehemiah's commentary Alpha Beta de-Metatron, the letter nun (נו"ן) is described as a shield with three horns, and it was made to resemble David's shield. The commentary notes that David passed it on until it was acquired by Judah the Maccabi.

In Rabbi Nehemiah's commentary Alpha Beta de-Metatron, the letter nun (נו"ן) is described as a shield with three horns, and it was made to resemble David's shield. The commentary notes that David passed it on until it was acquired by Judah the Maccabi.

As there is a shield in the micrography decoration between the figures made of verses referring to David's kingship, I suggest that it was inspired by Rabbi Nehemiah's writings.

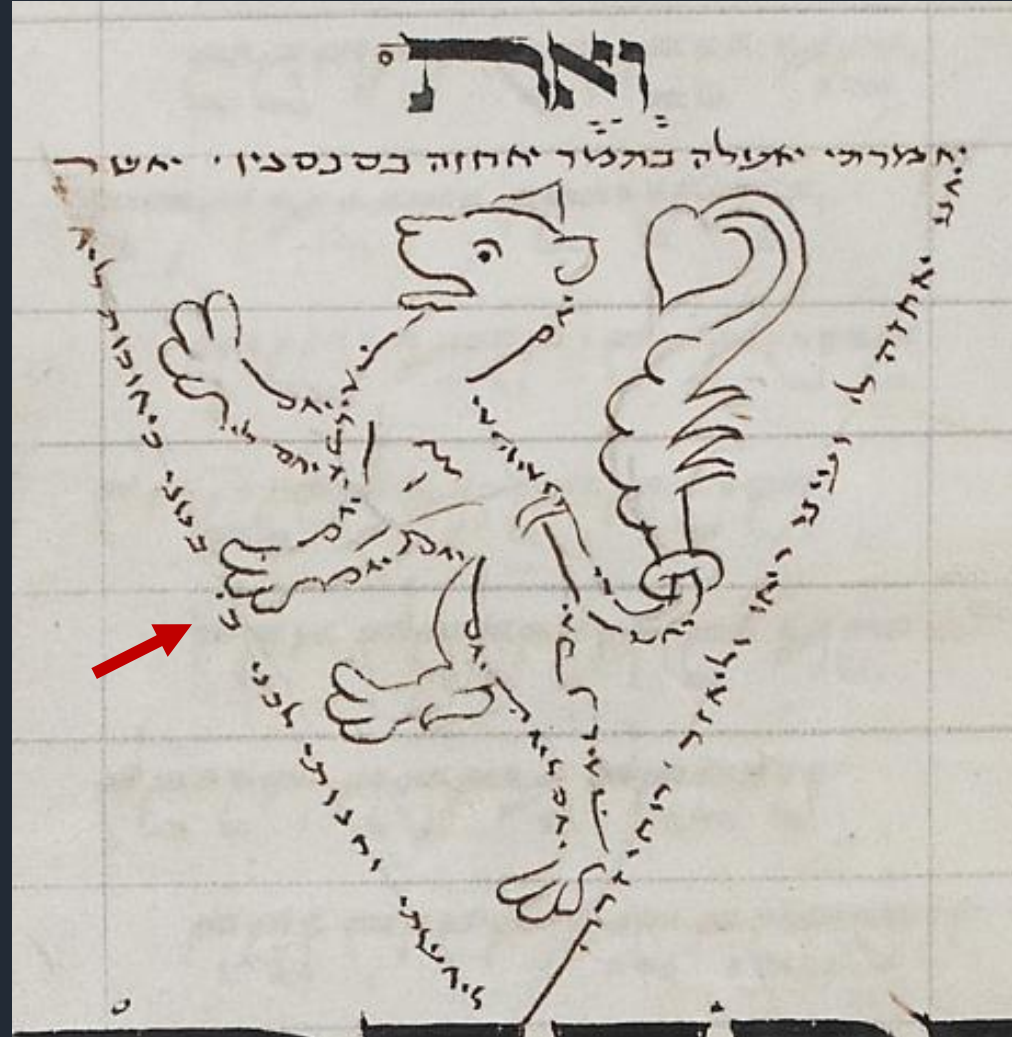

The gematria of the Lord's name is engraved on the shield.

The shield's frame is composed of 84 (פ"ד) letters, twice 42 (מ"ב), as each side is made out of 28 (כ"ח) letters, and an extra letter was added on the left side to reach 28.

The lion within the shield was drawn with 36 (ל"ו) letters – double 18 (י"ח), and counting twice 36 equals 72 (ע"ב).

אמרתִי אַעֲלֶה בְּתִמְרֵי אַחְזָה בְּסִנְסִנְיֹו. אֲשֶׁר
לֹא־אֶתֵּן יָמֵי וְחַפְתִּי לְחַפְתֵּי לְבָנֵי בִי. כִּי־אֶבְרַךְ כָּל־אֲנֻכַת לֵא
אֲמֹרָה לִי עֲיִנִי לֹא־לֹא־וְלֹא־זָר. לֹחֵי זָרָה

From the two case studies examined here, we can conclude that the designer of the micrography decoration in Erfurt Bible 2 had the writings of Rabbi Nehemiah of Erfurt in mind, as well as those of Hasidei Ashkenaz, especially regarding the transformation of harsh judgement into mercy.

Erfurt Bible 2, Berlin, Staatsbibliothek (Preussischer Kulturbesitz) Or. fol. 1212, 13th century

פני ארסופני אריה
 אל הימין לארבעתם
 ופני שור ניהשניאול
 לארבעתן ופני נשר
 לארבעתן ופניהם
 ופניהם פרודו
 נילביעלה לאיש שנים
 חברה איש ושתים

והנה רוח סערה באה
 מז הצפון ענו צדור
 ואש בתלקחת ונגה
 לו סביב וניהוכה כעין
 החשניל כיהוד האש
 וניהוכה דניות ארבע
 היות וזה כד איהו
 דניות ארס להניד

אמר יהוה כי כאשר
 השמים החדשים
 והארץ החדשה אשר
 אנו עשה עמדים לפני
 נאם יהוה כן יעשו
 ורעכם ושנאתם והיה
 נדוד חדש בחדש
 ונדי שנה בשנה ויא
 כלבשר להשתחווה
 לפני אבד יהוה ויעז
 ויעזו וראו כפגור
 האנשים הפסעים כ
 כיהושים לא רניות
 ואשם לא רכבה והיו
 דראו לכל בשר והיה
 נדוד חדש בחדש ונ
 ונדי שנה בשנה ו
 יא כל בשר להשתחווה
 לפני אבד יהוה

בשלישים שנה ברביעי
 בהמשה לחדש ואני
 כחד הגולה על נהר
 ככר נפתחו השמים
 ואראה כראוי
 אלהים בחיבו
 לחדש היה השנה
 החמישה לגלות נה
 הכלל יהויקן היה
 היה דבר יהוה אל
 יחזקאל בן בוזי הכהן
 בארץ כשורים ע
 נהר כבר והיה עשוי
 שם ד יהוה יאמר
 והנה רוח סערה באה
 מז הצפון ענו צדור
 ואש בתלקחת ונגה
 לו סביב וניהוכה כעין
 החשניל כיהוד האש
 וניהוכה דניות ארבע
 היות וזה כד איהו
 דניות ארס להניד

יהוה
 ורעכם ושנאתם והיה
 נדוד חדש בחדש
 ונדי שנה בשנה ויא
 כלבשר להשתחווה
 לפני אבד יהוה ויעז
 ויעזו וראו כפגור
 האנשים הפסעים כ
 כיהושים לא רניות
 ואשם לא רכבה והיו
 דראו לכל בשר והיה
 נדוד חדש בחדש ונ
 ונדי שנה בשנה ו
 יא כל בשר להשתחווה
 לפני אבד יהוה

BRITISH LIBRARY

BRITISH LIBRARY

The most cutting- edge study research is presently being conducted by group headed by Hanna Liss: *Corpus Masoreticum: The Inculturation of the Masorah into Jewish Law and Lore from the 11th to the 13th Centuries: Digital Acquisition of a Forgotten Domain of Knowledge (DFG)*; <https://en.mtk-online.urz.uni-heidelberg.de/subproject.php?tp=B04&up>

The Inculturation of the Masorah in Western European Jewish Learning Culture from the 11th to the 14th Centuries. Digital Development of a Forgotten Culture of Knowledge.

Long-term project at the Heidelberg Center for Jewish Studies

DFG Deutsche Forschungsgemeinschaft

The choice to portray the human figure in full armor and as a knight can be explained by the tradition of Jacob's image engraved upon the throne, based on Ezekiel's vision that identifies the human figure as Jacob. The knight in this micrography may illustrate the verse: *Avir Ya'akov* (אביר יעקב), meaning Jacob's guardian knight or Jacob the Knight.

R. Haim Palti'el, Commentary on Genesis 49.24:

“By the hands of the mighty one [of] Jacob. Meaning: Who caused him all of this might and honor? It is *Avir Ya'akov*, that is, Jacob, the hero/champion.”

Great helm of Albert von Prankh Intended for jousting ca. 1350.
Kunsthistorisches Museum, Hofjagd- und Rüstkammer, Vienna B 74

Helmet of Sir John Gostwick, 1541
Royal Armouries Museum Leeds

Leipzig Mahzor,
Worms, c. 1310

Bible,
Ashkenaz, 2nd half of the 13th century

Bible,
Ashkenaz, 2nd half of the 13th century

אזכרה

בסולח

*סוף וצי' היום ביום קדוש
החמ' קדוש*

רובנו

*הצניע עינינו סוף וצי'
זעירי*

ותאיר

*סוף וצי' היום ביום קדוש
החמ' קדוש*

חטאנו

*חסיד עירנו סוף וצי'
זעירי*

יומנו

בפני סליחה חוריתה

ורומחלה לעם זה קצת

לשנות וחטאי ערה

עשור סמוכים כבית החו ערה

חטאים באנו ושינה

ש יום אחר כמי שנה

בתחננו למוחל וסולח

ופקי כה טובה לירד אור וסולח

האור לסליחת

עת תענה ותאמר סליחת

ענינו ותעבור על פשע

חטאי כשגגה אל בא תמית ברשע

ירשענו כדע מעללינו

העדיק אפה על כל הכא עלינו

לך מלך עולמים

נכנינו כאור ואלאנא נבלמים

וסלח לך היא העניקה

הרנינו כמי ענינה לובש צדקה

ולולה שפכנו לב תפש

גברו

חמתק

זרנו

טוב

אתה יי'א אלהינו מלך העולם

הפנתח לנו

שנתנו

רחמים המ'איר עיני המחכים לך

וכורא חסד עושה שלום וכורא את הכל איד

עולם באי'נר חיים אורות מאוסל אמר ויהי'

סלח לגוי קדוש ביום קדוש

מרום וקדוש

חטאנו עורינו סלח לנו יי'ערינו

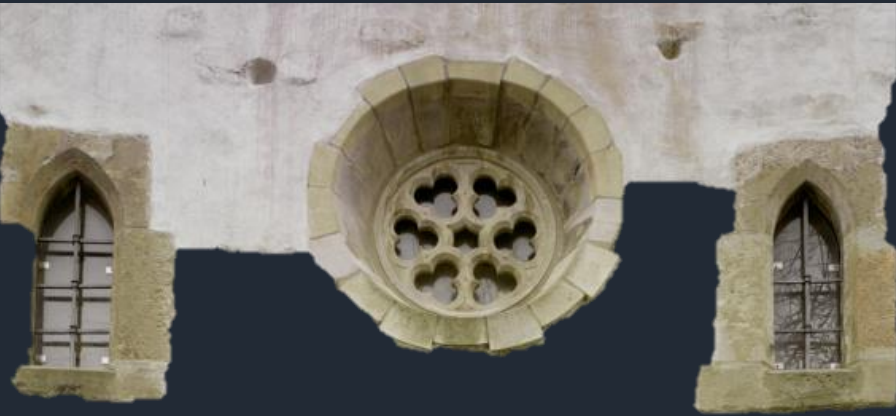
As part of his discussion on the prayer ‘The Lord our God, king of the universe, Who opens the gates of mercy’, Rabbi Avigdor b. Elijah Katz of Vienna (1185–ca. 1270) related to those commentaries; the text, which is part of Rabbi Naftali Hirz Treves’s siddur published in 1559, was thoroughly studied by Na’ama Ben-Shahar, who showed that Rabbi Treves’s commentary was based on writings of both Rabbi Nehemiah of Erfurt and Rabbi Eleazar of Worms.

R. Avigdor b. Elijah Katz of Vienna noted in his commentary on this prayer that the Throne has thirteen windows, through which the prayer rises

פירוש ר' אביגדור כ"ץ מווינה (1185-1270) לפיוט "הפותח שערי רחמים":
"ית"ץ פי' רב סעדיה גאון שהוא אב הפותח י"ג חלונות שהתפלה עולה
בהן, נגד י"ב שבטים ויעקב אביהם, וכן ה' חלונות ה' שערי תפלה וזהו אב"ג ית"ץ,
שנותץ המשפט. קר"ע שט"ן, פי' הוא קורע גזר דין ומגין מפני השטן העומד בפני התפל'
הבא' מן הלב".

פירוש ר' אביגדור כ"ץ מווינה (1270-1185) לפיוט
"הפותח שערי רחמים": "שהוא אב הפותח י"ג
חלונות שהתפלה עולה בהן".

There are thirteen roundels around the empty chair and in each of them is a trefoil, which is an ornamental shape that has three foils usually found in Gothic windows (e.g., in the thirteenth-century Erfurt Synagogue). I suggest that this odd number is intentional and might have been inspired by such a commentary, which is also found in the writings of Rabbi Eleazar of Worms, for example, in his *Sefer HaShem*.

מקורות ומחקרים בספרות המיסטיקה היהודית
ספר שלשים ואחד

המסורות הגנוזות

מחקרי המיסטיקה היהודית הקדומה
על פי עדויות של ספרים חיצונים, ספרות הלניסטית
מקורות נוצריים ומוסלמיים

מיכאל שניידר

הוצאת כרוב

”שיר השירים זוטא א, א (מהד' בובר):
”בארץ אי אפשר לשור לראות את הארי
שהרי שונא, לשור, אבל במרום השור והארי
שניהם במרכבה ושלוש ביניהם ואוהבים זה
לזה, שנאמר ופניהם איש אל אחיו (שמות
כ”ה, כ), שהיו נוהגים אהבה ורעות, שנאמר
עושה שלום במרומיו (איוב כ”ה, ב).

בשלוש שנה ברבעו
 בחמישה לחדש ואע
 כהד הגולה על נהר
 ככר נפתחו השניים
 ואראה בראשו
 אלהים בהמשך
 לחדש היא השגרה
 החכמה לגלות המ
 הבלד והיבין הירד
 היה דבר יהוה אל
 יהוה אל בן שני הקו
 בארץ כשרים ער
 נהר כבד והחיה ער
 שם יד יהוה ואר
 והנה רוח סערה באה
 מז הצפון עת צדו
 ואש מתלהבת ונגה
 לו סביב ומיתכה כען
 החשביל מתור האש
 ומיתכה רעיה ארבע
 היות וזה מראיה
 היות אדם להנה

וארבעה פנים לאחת
 וארבע כנפים לאחת
 להם ודגליהם ורג
 ישרה וטה הגליהם
 ככה וכל עני ובעיני
 מעין נחשת קלל וירדו
 אדם מיהחה כנפיהם
 על ארבעת רבועיהם
 וקניניהם ובעניהם כיו
 לארבעתם והוברה
 אשה אל אחיהם
 כנפיהם לא יכבו כל
 בלבוש אדם אל עבר
 פניו ולבו והביות קנחת
 פני אדם ופני ארצה
 אל הימין לארבעתם
 ופני שור מיהשג אהל
 לארבעתן ופני נשר
 לארבעתן ופני תיבת
 וכנפיהם כרדויה
 ככב וכוונתה מעין ה
 רחשם ליתקד האש
 חברת אש ושתים

בשלוש שנה ברבעו
 בחמישה לחדש ואע
 כהד הגולה על נהר
 ככר נפתחו השניים
 ואראה בראשו
 אלהים בהמשך
 לחדש היא השגרה
 החכמה לגלות המ
 הבלד והיבין הירד
 היה דבר יהוה אל
 יהוה אל בן שני הקו
 בארץ כשרים ער
 נהר כבד והחיה ער
 שם יד יהוה ואר
 והנה רוח סערה באה
 מז הצפון עת צדו
 ואש מתלהבת ונגה
 לו סביב ומיתכה כען
 החשביל מתור האש
 ומיתכה רעיה ארבע
 היות וזה מראיה
 היות אדם להנה

היות חל מראיהו הקמת
 ארבע לוחם וארבעת
 פנים לאחת וארבעת
 כנפים לאחת וישתקם
 והגליהם וטה הגליהם
 ככה וכל עני ובעיני
 מעין נחשת קלל וירדו
 אדם מיהחה כנפיהם
 על ארבעת רבועיהם
 וקניניהם ובעניהם כיו
 לארבעתם והוברה
 אשה אל אחיהם
 כנפיהם לא יכבו כל
 בלבוש אדם אל עבר
 פניו ולבו והביות קנחת
 פני אדם ופני ארצה
 אל הימין לארבעתם
 ופני שור מיהשג אהל
 לארבעתן ופני נשר
 לארבעתן ופני תיבת
 וכנפיהם כרדויה
 ככב וכוונתה מעין ה
 רחשם ליתקד האש
 חברת אש ושתים

תפני נשר לארבעתן
 ופניו ובעניו ובעניו
 כנפים לאחת וישתקם
 והגליהם וטה הגליהם
 ככה וכל עני ובעיני
 מעין נחשת קלל וירדו
 אדם מיהחה כנפיהם
 על ארבעת רבועיהם
 וקניניהם ובעניהם כיו
 לארבעתם והוברה
 אשה אל אחיהם
 כנפיהם לא יכבו כל
 בלבוש אדם אל עבר
 פניו ולבו והביות קנחת
 פני אדם ופני ארצה
 אל הימין לארבעתם
 ופני שור מיהשג אהל
 לארבעתן ופני נשר
 לארבעתן ופני תיבת
 וכנפיהם כרדויה
 ככב וכוונתה מעין ה
 רחשם ליתקד האש
 חברת אש ושתים

וארבעה פנים לאחת
 וארבע כנפים לאחת
 להם ודגליהם ורג
 ישרה וטה הגליהם
 ככה וכל עני ובעיני
 מעין נחשת קלל וירדו
 אדם מיהחה כנפיהם
 על ארבעת רבועיהם
 וקניניהם ובעניהם כיו
 לארבעתם והוברה
 אשה אל אחיהם
 כנפיהם לא יכבו כל
 בלבוש אדם אל עבר
 פניו ולבו והביות קנחת
 פני אדם ופני ארצה
 אל הימין לארבעתם
 ופני שור מיהשג אהל
 לארבעתן ופני נשר
 לארבעתן ופני תיבת
 וכנפיהם כרדויה
 ככב וכוונתה מעין ה
 רחשם ליתקד האש
 חברת אש ושתים

בשלוש שנה ברבעו
 בחמישה לחדש ואע
 כהד הגולה על נהר
 ככר נפתחו השניים
 ואראה בראשו
 אלהים בהמשך
 לחדש היא השגרה
 החכמה לגלות המ
 הבלד והיבין הירד
 היה דבר יהוה אל
 יהוה אל בן שני הקו
 בארץ כשרים ער
 נהר כבד והחיה ער
 שם יד יהוה ואר
 והנה רוח סערה באה
 מז הצפון עת צדו
 ואש מתלהבת ונגה
 לו סביב ומיתכה כען
 החשביל מתור האש
 ומיתכה רעיה ארבע
 היות וזה מראיה
 היות אדם להנה

היות חל מראיהו הקמת
 ארבע לוחם וארבעת
 פנים לאחת וארבעת
 כנפים לאחת וישתקם
 והגליהם וטה הגליהם
 ככה וכל עני ובעיני
 מעין נחשת קלל וירדו
 אדם מיהחה כנפיהם
 על ארבעת רבועיהם
 וקניניהם ובעניהם כיו
 לארבעתם והוברה
 אשה אל אחיהם
 כנפיהם לא יכבו כל
 בלבוש אדם אל עבר
 פניו ולבו והביות קנחת
 פני אדם ופני ארצה
 אל הימין לארבעתם
 ופני שור מיהשג אהל
 לארבעתן ופני נשר
 לארבעתן ופני תיבת
 וכנפיהם כרדויה
 ככב וכוונתה מעין ה
 רחשם ליתקד האש
 חברת אש ושתים

אמר יהוה בי באשר
 השנים החדשים
 והארץ החדשה אשר
 אנו עשה עמדים לפני
 נאם יהוה כן יעמד
 ורעכם ושניכם והיה
 נהי דרש בחדשו
 ונודו שבה בשנתו יא
 כלבשו להשתחור
 לפני אמר יהוה ויני
 ויניאו וראו כפגרי
 האנשים הפשעים כ
 קהולתם לא הניחה
 ואשם לא תכנה והיו
 רדיון לכל כשר והיו
 מדי דרש בחדשו ומו
 גמיר טבת כשפ
 יבא כל בשר להשתחור
 לפני אמר
 יהוה

בְּהוֹרֵת
אֶתְהוֹנָאֵנוּ מִלִּדְ הָעוֹלָם
הַפּוֹתָהּ לָנוּ

שְׁדֵי
וְשֵׁי
וְשֵׁי

רחמים המאור עני הנחמס ל' ויני אר
 ובורא חשד עישה שלום ובורא את הכל לו
 עולם באיני חיים אורות מאול אמר יהוה

סֵלַח לְגוֹי קָדוֹשׁ בְּיוֹם קָדוֹשׁ
מְרוֹס וְקָדוֹשׁ
הַטְּאֵנוּ עוֹרֵנוּ סֵלַח לָנוּ דִּיעֲרֵנוּ

Thank you!
 offenbergs@gmail.com